

Név:

Alíírás:

1. (3+4+3 pont)

a)

$$y' = f(x, y) = 2y + yx;$$

Mennyi y'' ? Írd fel y másodrendű Taylor polinomját az $x = 0$ pont körül, ha $y(0) = 3$!

$$\begin{array}{l} y(0) = 3 \\ y'(0) = 2 \cdot 3 + 3 \cdot 0 = 6 \end{array} \quad \left| \quad y(x) \approx T_2(x) = 3 + 6x + \frac{15}{2!}x^2 \right.$$

$$y''(x) = \frac{d}{dx} y'(x) = \left(\frac{\partial}{\partial x} + (2y + yx) \frac{\partial}{\partial y} \right) (2y + yx)$$

$$= y + (2y + yx)(2 + x), \text{ tehát } y''(0) = 3 + (2 \cdot 3 + 3 \cdot 0)(2 + 0) = 15$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.1$ lépésközzel az $y(2) = 3$ kezdeti feltétel mellett!

$$y' = x^2 - y^3;$$

Mit jósol a két módszer $y(2.1)$ -re?

Euler:

$$y(2.1) \approx y(2) + y'(2, 3) \cdot 0.1 = 3 + (2^2 - 3^3) \cdot 0.1 = 3 + (-2.3) = 0.7$$

Heun: $k_1 = y'(2, 3) = -2.3$, $k_2 = y'(2 + 0.1, 3 + (-2.3) \cdot 0.1) = 2.1^2 - 0.7^3$

$$y(2.1) \approx 3 + \frac{1}{2} \left((-2.3)^2 + (2.1^2 - 0.7^3) \right) \cdot 0.1$$

c) Legyen $f(x) = \sqrt[3]{x}$, $x_0 = 27$. Írd fel f -nek a lineáris $f(x_0 + \Delta x) \approx T_1(x_0 + \Delta x)$ közelítést, ha $\Delta x = 0.1$! Mennyi $\max_{z \in [x_0, x_0 + \Delta x]} |f''(z)|$? Adj nemtrivialis felső korlátot a közelítés|hiba(Δx)| = $|f(x_0 + \Delta x) - T_1(x_0 + \Delta x)|$ hibajára!

$$f(27) = \sqrt[3]{27} = 3$$

$$f'(x) = \frac{1}{3} x^{-2/3}$$

$$f'(27) = \frac{1}{3} \frac{1}{\sqrt[3]{27^2}} = \frac{1}{27}$$

$$f(27.1) \approx T_1(27.1) = 3 + \frac{1}{27} \cdot 0.1$$

$$f''(x) = \frac{1}{3} \cdot \left(-\frac{2}{3}\right) x^{-5/3}$$

$$\left. \begin{array}{l} \max_{z \in [27, 27.1]} \left| -\frac{2}{9} z^{-5/3} \right| = \frac{2}{9} \cdot 27^{-5/3} = \\ = \frac{2}{3^7} \end{array} \right\}$$

hiba:

$$|f(27.1) - T_1(27.1)| \leq$$

$$\leq \frac{1}{2} \cdot \frac{2}{3^7} \cdot 0.1^2$$

2. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -y_1 \\ y_1 - 2y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Keress meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

$$A = \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 1 & -2 \end{pmatrix} \quad \left| \begin{array}{cc} -1-\lambda & 0 \\ 1 & -2-\lambda \end{array} \right| = 0 = (-1-\lambda)(-2-\lambda) - 0 \cdot 1$$
$$\lambda_1 = -1 \qquad \lambda_2 = -2$$

$$\begin{pmatrix} -1-(-1) & 0 \\ 1 & -2-(-1) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \qquad \begin{pmatrix} -1-(-2) & 0 \\ 1 & -2-(-2) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$
$$x = y \qquad x = 0$$
$$V_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} \qquad V_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Írd fel a DE általános megoldását!

$$y_{\text{alt}} = C_1 e^{-1 \cdot x} \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + C_2 e^{-2 \cdot x} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$C_1 \cdot e^{-1 \cdot 0} \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + C_2 e^{-2 \cdot 0} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

$$C_1 \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + C_2 \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

$$C_1 = 1 \quad C_2 = 2$$

$$y_{\text{part}} = 1 \cdot e^{-1 \cdot x} \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + 2 \cdot e^{-2x} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

(5 × 2 pont)

Ird fel, hogy milyen összefüggés van A és a sajátértékeket tartalmazó diagonális D matrixok között!

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}^{-1} \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 1 & -2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \boxed{1} & \boxed{0} \\ \uparrow & \uparrow \\ v_1 & v_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \boxed{-1} & 0 \\ \uparrow & \uparrow \\ \lambda_1 & \lambda_2 \\ 0 & \boxed{-2} \end{pmatrix} \quad \begin{array}{l} D = S^{-1} A S \\ \text{vagy} \\ A = S D S^{-1} \end{array}$$

Mennyi e^{xA} ? (Elegendő az, hogy kifejezed az eredményt D , illetve egy S matrix és annak inverze szorzataként!)

$$e^{xA} = S e^{xD} S^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} e^{-1 \cdot x} & 0 \\ 0 & e^{-2x} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}^{-1}$$

Ird fel a partikularis megoldást e^{xA} segítségével!

$$y_{\text{part}} = e^{xA} \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

2b) Ird át a következő DE rendszert elsőrendű DE rendszerre!

$$\frac{d^2}{dx^2} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4y_1 - y_2^2 \\ v_2 - v_1 \end{pmatrix}$$
$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ v_1 \\ y_2 \\ v_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} v_1 \\ 4v_1 - y_2^2 \\ v_2 \\ v_2 - v_1 \end{pmatrix}$$

Ird át a következő DE-ket időfüggetlen DE rendszerre!

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ t \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x + y_2 \\ y_1 - y_2 + x^5 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Jegy:

1	0-15
2	16-22
3	23-28
4	29-34
5	35-40

3a. (1+1+1+2 pont)

$$y' = 1 - y^6 = f(y)$$

Keressd meg a DE fixpöntjait!

$$f(y) = 0 = 1 - y^6 \rightarrow y_1 = -1 \quad y_2 = 1$$

Ird fel a fixpontok körüli linearizált közelítő DE-t!

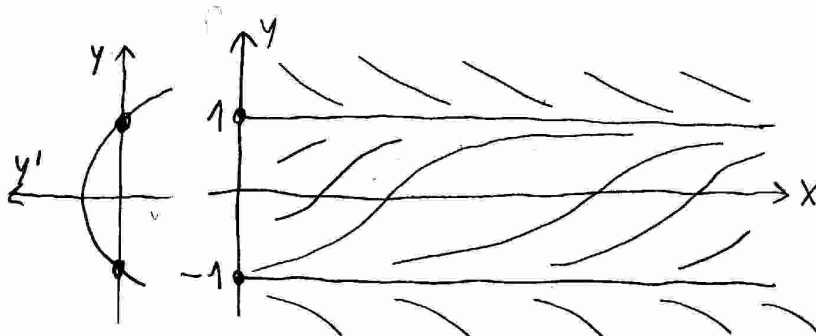
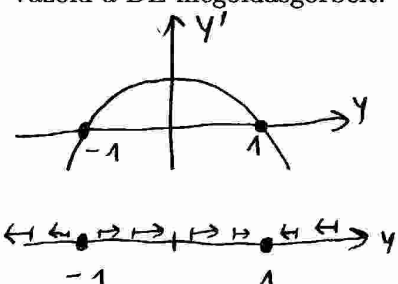
$$f' = \frac{df(y)}{dy} = -6y^5 \quad \left. \begin{array}{l} f'(-1) = 6 \\ \frac{d}{dx}(y - (-1)) = \frac{d}{dx} \Delta y_1 = 6 \Delta y_1 \end{array} \right| \quad \left. \begin{array}{l} f'(1) = -6 \\ \frac{d}{dx}(y - 1) = \frac{d}{dx} \Delta y_2 = -6 \Delta y_2 \end{array} \right|$$

Ha $y(0) = 0$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = 1$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = -1$$

Vázold a DE megoldásgörbeit!

3b. (2+3 pont)

Keressd meg a DE fixpöntjait!

$$\left. \begin{array}{l} (y_2^3 + 8)(y_1 - 3) = 0 \\ (y_1^3 - 1)y_2 = 0 \end{array} \right\} \Rightarrow$$

$$y_2 = -2, y_1 = 1$$

$$P_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ -2 \end{pmatrix}$$

$$y_1 = 3, y_2 = 0$$

$$P_2 = \begin{pmatrix} 3 \\ 0 \end{pmatrix}$$

Ird fel a fixpont körüli linearizált közelítő DE-t!

$$\text{Jacobi mátrix: } J = \begin{pmatrix} \frac{\partial}{\partial y_1} (y_2^3 + 8)(y_1 - 3) & \frac{\partial}{\partial y_2} (y_2^3 + 8)(y_1 - 3) \\ \frac{\partial}{\partial y_1} (y_1^3 - 1)y_2 & \frac{\partial}{\partial y_2} (y_1^3 - 1)y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_2^3 + 8 & 3y_2^2(y_1 - 3) \\ 3y_1^2 y_2 & (y_1^3 - 1) \end{pmatrix}$$

$$J(P_1) = \begin{pmatrix} 0 & -24 \\ -6 & 0 \end{pmatrix}$$

$$J(P_2) = \begin{pmatrix} 8 & 0 \\ 0 & 26 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 1 \\ y_2 - (-2) \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & -24 \\ -6 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \quad \left| \quad \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 3 \\ y_2 - 0 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 8 & 0 \\ 0 & 26 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \right.$$